

» Judita har lavet et kæmpegravearbejde for at finde deres historier.

KARIN LARSEN, freelancejournalist

» Hverken vores forældre eller os søskende kunne tale andet end dansk, så i begyndelsen måtte vi klare os med tegnsprog. Men Ossi var meget hurtig til at lære dansk.

EJVIND POULSEN

Karin Larsen - freelancejournalist med rødder i Thy - lavet radiodokumentar om Oskar og de andre jøder fra Tjekkioslovakiet. Foto: Morten Kyndby Holm

- Skal vi ikke tale dansk?

HISTORIE: Tjekkisk bog og dokumentarfilm fortæller historien om unge jøders vej til bl.a. Thy

Af Morten Kyndby Holm
morten.kyndby.holm@nordjyske.dk

THISTED/PRAG: Da Karin Larsen, dansk freelancejournalist i Prag, var til reception i anledning af udgivelsen af en ny bog, mødte hun en ældre israelsk mand med rødder i Tjekkiet. Hun forsøgte at tale med ham på tjekkisk og engelsk, men manden, Oskar Strauss, var hurtig til at foreslå et andet sprog:

- Skal vi ikke tale dansk?

Den nye bog, som var anledningen til deres møde, handlede om Oskar Strauss og knap 100 andre jøder med tjekkioslovakisk baggrund. Med stor sandsynlighed havde ingen af disse unge mennesker overlevet Anden Verdenskrig, hvis de ikke - takket være bl.a. nogle danske ildsjæle - havde fået ophold hos danske familier i begyndelsen af krigen.

Den historie fik en tjekkisk journalist, Judita Matyasova, nys om via et portrætfoto fra 1939. En ung kvinde, Helena, var i marts 1939 gået ind til en fotograf for at få lavet et billede. Men hun hentedede aldrig billedet hos fotografen.

Mere end 70 år senere trykker Judita Matyasova billedet i sin avis. Hvorefter en kvinde ringer og siger: Det er min kusine. Og kvinden fortæller historien om,

hvordan Helena kom til Danmark i 1939.

Helena var blandt et halvt hundrede unge tjekkioslovakiske jøder, der fik en plejefamilie på Sjælland. En mindre gruppe kom til Thy, og blandt dem altså Oskar Strauss, der altså var med til receptionen, da Judita Mantovas bos om de unge jøders danske asyl blev udgivet.

- Judita har lavet et kæmpe gravearbejde for at finde deres historier, fortæller Karin Larsen, der har boet og arbejdet i den tjekkiske hovedstad i flere omgange, senest siden 2007, hvor hun har lavet indslag om både Tjekkiet og en række andre central- og østeuropæiske lande til Orientering på Danmarks Radios P1.

Hun blev opmærksom på Judita Matyasovas projekt via en fælles bekendt. Og det fangede hendes interesse - ikke mindst fordi hun selv stammer fra Thisted.

Film og radiodokumentar Ud over bogen, der hedder "Venskab på trods af Hitler", har Judita Matyasovas research resulteret i en vandredstilling, "Omvej til livet", som er blevet vist forskellige steder i Danmark. Hendes bog er ved at blive oversat til engelsk og vil måske også komme på dansk. Og der er også en dokumen-

Judita Matyasova, tjekkisk journalist, har gravet i historien om de unge tjekkioslovakiske jøder. Her præsenterer hun sin bog, "Venskab på trods af Hitler".

Foto: Elizka Blazkova

tarfilm om emnet undervejs, fortæller Karin Larsen.

Selv arbejder Karin Larsen på en radiodokumentar om de tjekkioslovakiske jøder i Danmark. Da hun var hjemme på juleferie i Thy, interviewede hun bl.a. Ejvind Poulsen, den yngste af børnene i Oskar Strauss plejefamilie. Og hun planlægger en tur til Israel for - endnu en gang - at snakke med Oskar Strauss selv.

- Men jeg hører meget gerne fra andre, der kan bidrage til historien, siger Karin Larsen.

Hun kan kontaktes på email-adressen karinprag@gmail.com

Oskar reddede liv

PLEJEBARN: Gartnerfamilie fra Hov var en af en række danske familier, der for mere end 70 år siden åbnede deres hjem for unge jøder fra Tjekkioslovakiet

Af Morten Kyndby Holm
morten.kyndby.holm@nordjyske.dk

THISTED: De var bestemt ikke velhavende, og familien talte allerede fire børn. Men i efteråret 1939 sagde Kristian og Dorthea Poulsen, der drev gartneri og planteskole i Hov, ja til at tage imod en 15-årig jødisk dreng fra det dengang tysk besatte Tjekkioslovakiet.

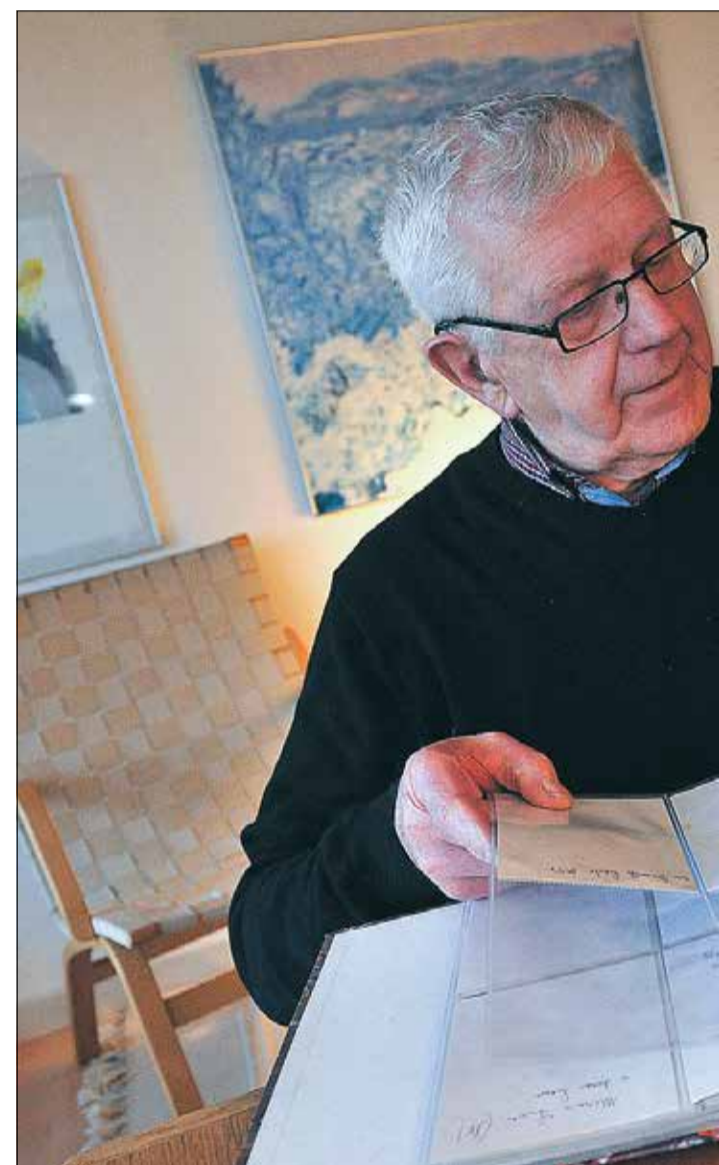
Tyskerne kom som bekendt til Danmark i april 1940, og efter et år i Danmark måtte den unge tjekkiske jøde, Oskar Strauss, ud af landet igen. Men opholdet blev af afgørende betydning for Oskar, hvis forældre begge omkom i tysk koncentrationslejr.

Selv rejste han i december 1940 videre til Palæstina - det nuværende Israel, hvor han har boet siden. Oskar Strauss fylder 90 senere i år. Hans danske plejeforældre er for længst døde, men han - og hans børn og børnebørn - har kontakt med familien.

Således fik Ejvind og Benthe Poulsen, Thisted, en hilsen fra Israel her op til jul, sådan som de får hvert år til jul og fødselsdage. Ejvind Poulsen er yngste barn af gartnerfamilien i Hov og var kun fem-seks år, dengang familien tog imod den unge jøde.

Han har altid kendt plejebroderen under kælenavnet Ossi. Det navn blev måske brugt, fordi Ejvinds ældste bror, der er jævnaldrende med Oskar Strauss, også hedder Oskar. Storebroderen er i dag 90 år og bor i Himmerland, mens deres to søstre, Astrid og Gudrun, ikke lever længere.

Lærte dansk - og landbrug Ossi var en meget, meget intelligent ung mand, fortæller Ejvind Poulsen.

- Hverken vores forældre eller os søskende kunne tale andet end dansk, så i begyndelsen måtte vi klare os med tegnsprog. Men Ossi var meget hurtig til at lære dansk. Det var nok mest af min bror Oskar, han lærte det.

Plejebarnet var til at starte med heller ikke så god til arbejdet i gartneriet og landbruget. Ossi kom ikke selv fra en landbofamilie, så det var helt nyt for ham. Men også det kom han hurtigt efter.

- Jeg kan huske, at han arbejdede i drivhusene, og vi var også sammen ude og plante læhegn, fortæller Ejvind Poulsen.

Ud over gartneri og planteskole havde familien Poulsen i Hov også et lille landbrug med nogle få køer. Dem lærte Ossi at malke - naturligvis i hånden.

Det var en færdighed, den unge jøde tog med sig til sit nye fædreland. I Israel valgte han nemlig selv at blive landmand. Han fik efterhånden opbygget et stort kvæglanbrug, som han stadig er leder af - selv om han nu har overladt det meste af arbej-

det til sine sønner og andre medarbejdere.

Kvindernes Fredsliga

Det var Dagmar Lustrup, hustru til den daværende redaktør af Thisted Amts Tidende (senere Thisted Dagblad), som var en af de lokale hovedkræfter i arbejdet med at skaffe plejefamilier til unge jøder fra Tjekkioslovakiet. Det skete gennem organisationen Kvindernes Fredsliga, som hun var lokal formand for.

Men hvordan det gik til, at familien Poulsen i Hov sagde ja til at tage imod en af de unge - det ved Ejvind Poulsen ikke med sikkerhed. Måske var det gennem den lokale præst.

- Mine forældre var kristne, uden at det var noget, der prægede vores hjem meget. Men vi bad bordbøn og kom i kirken, og måske har præsten efterlyst plejefamilier, siger han.

I hvert fald blev der fundet familier til omkring en snes unge jøder i Thy. Da de sidst i november 1939 rejste fra Prag via København, blev en

» De blev undervist i hebraisk, og nok også i dansk, på Nors Præstegård. Og desuden mødtes de engang imellem, også hos os, og hyggede sig med hinanden.

EJVIND POULSEN

vet i Hov

Ejvind Poulsen mindes tiden med den jødiske plejebroder. I baggrunden hustruen Benthe.

Foto: Ole Iversen

gruppe sat af toget i Hurup, har Oskar Strauss fortalt i en artikel, som i 1998 blev trykt i Jul i Thy. Han selv og 15 andre blev indkvarteret hos folk i området omkring Nors, Hillerslev og Sennels nord for Thisted.

- De blev undervist i hebraisk, og nok også i dansk, på Nors Præstegård. Og desuden mødtes de engang imellem, også hos os, og hyggede sig med hinanden, fortæller Ejvind Poulsen.

I artiklen i Jul i Thy beskriver Oskar Strauss tiden hos Kristian og Dorthea Poulsen som "uforglemmelig og meget værdifuld for mit senere liv".

Han skriver om arbejdet i gartneriet - og om turene på den cykel, som han fik. På besøg hos de andre tjekkiske unge, til Thisted for at gå til tandlægen eller spise wienerbrød på Krabbes Konditori. Og helt til Mors kom de også på deres cykelture.

"Når et af jødebørnene havde fødselsdag, blev vi inviteret alle sammen ... Den danske mad var lækker og

rigelig. Den dag i dag løber mine tænder i vand, når jeg tænker på den!" fortæller han i artiklen fra 1998.

19 dage undervejs

Men de sorgløse dage fik en ende efter 9. april 1940. En jøde i Thy, som havde undervist de unge i hebraisk, flygtede til Sverige og organiserede her, at de unge kunne rejse til Palæstina. Planen var, at de skulle følge efter i juni 1940, og gruppen nåede at holde en afskedsfest. Da det ikke var muligt at rejse ud af landet på det tidspunkt, fik Ossi og de andre imidlertid lov til at blive i Thy hele sommeren og efteråret.

Men en dag sidst i november gav gartner Poulsen ham besked om, at han skulle rejse inden 24 timer. Tyskerne havde beordret, at alle udlændinge skulle forlade Vestjylland.

En tidlig morgen spændte Kristian Poulsen hesten for vognen og kørte sit plejebarn til stationen i Thisted - præcis et år efter, at han var

kommet.

Via Odense og København kom de unge jøder til Sverige. En 19 dage lang rejse fulgte - med tog gennem Finland, Rusland, en stormfuld sejltur over Det Sorte Hav til Bulgarien og videre til Tyrkiet, Syrien og Libanon - inden Oskar Strauss og de andre 24. december 1940 nåede til Palæstina. Undervejs kom de igennem områder, som kun et halvt år senere blev besat af tyskerne.

Israelsk medalje

Oskar Strauss holdt kontakten med både sin danske plejefamilie og med Dagmar Lustrup, der som 91-årig modtog en israelsk medalje for sin indsats. Hun døde i 1990 i en alder af 96 år.

Selv har Oskar Strauss flere gange besøgt sin plejefamilie og andre venner i Danmark, senest i 1997.

Trods talrige invitationer har Ejvind og Benthe Poulsen derimod aldrig fået besøgt ham i Israel. Nu synes de ikke, at helbredet er til en så lang rejse.

Oskar Strauss i dag.

Foto: Jan Jindra

Den unge Oskar Strauss, fotograferet i Thisted i 1940.

Fra Oskar Strauss' fotoalbum med bl.a. gartnerboligen i Hov, hvor han kom i pleje.

